

Sun Tzu

# Arta războiului

Traducere din limba franceză  
de Raluca Pârvu



## Cuprins

<i>Notă biografică</i> . . . . .	5
I. Evaluări . . . . .	11
II. Conducerea războiului . . . . .	29
III. Strategia ofensivă . . . . .	41
IV. Dispuneri . . . . .	57
V. Energie . . . . .	65
VI. Puncte slabe și puncte tari . . . . .	77
VII. Manevra . . . . .	89
VIII. Cele nouă variabile . . . . .	107
IX. Marșuri . . . . .	117
X. Terenul . . . . .	133
XI. Cele nouă feluri de teren . . . . .	145
XII. Atacul prin foc . . . . .	167
XIII. Folosirea agenților secreți . . . . .	173

## I Evaluări<sup>1</sup>

**Sun Tzu** a spus:

1. Războiul este o problemă de o importanță vitală pentru Stat, domeniu al vieții și al morții, calea care duce spre supraviețuire sau spre nimicire.<sup>2</sup> E neapărat necesar să fie studiat temeinic.

**Li Ch'uan:** *Armele sunt instrumente de rău augur.*

Războiul este o problemă serioasă; ne temem că oamenii n-ar trebui să pornească la război fără reflecția pe care acesta o merită.

---

<sup>1</sup> Titlul înseamnă „calcul”, „planuri”. Primul punct despre care se vorbește este operațiunea pe care noi o numim evaluare (sau apreciere) a situației.

<sup>2</sup> Varianta: Dar „câmpul de bătălie” este locul vieții și al morții și „războiul” calea care duce spre supraviețuire sau spre nimicire.

2. Evaluați-l, deci, în funcție de cinci factori fundamentali și comparați cele șapte enumerate<sup>1</sup> mai departe.

3. *Primul dintre acești factori este influența morală; cel de-al doilea, condițiile atmosferice, al treilea, terenul, al patrulea, comandantul și al cincilea, doctrina.*<sup>2</sup>

**Chang Yu:** „Ordinea enumerării de mai sus este perfect clară. Când se ridică trupe pentru a-i pedepsi pe cei vinovați, consiliul templului ține seama, mai întâi, de bunăvoința suveranilor și de încrederea popoarelor lor,

<sup>1</sup> Sun Hsing Yen îl urmează aici pe Tung Tien și lasă deoparte caracterul Shih: „întrebări”, „factori” sau „probleme”. Fără acest caracter versetul nu are niciun sens.

<sup>2</sup> Aici Tao este tradus prin „influență morală”. El este, în general, redat prin expresia „calea dreaptă”. Aici el se referă la moralitatea guvernului și, în special, la aceea a suveranului. Dacă suveranul conduce cu dreptate și bunătate, el urmează drumul drept sau calea dreaptă, și astfel practică un grad superior de influență morală. Caracterul Fa, redat aici prin cuvântul „doctrină”, înseamnă, în primul rând, „lege” sau „metodă”. În titlul lucrării el este tradus prin „artă”. Dar în versetul 8, Sun Tzu precizează că aici el vorbește de ceea ce noi numim doctrină.

apoi de oportunitatea anotimpului și, în sfârșit, de dificultățile topografice. După o delibereare aprofundată asupra acestor trei puncte, un general este desemnat pentru a porni atacul.<sup>1</sup> De îndată ce trupele au trecut frontierele, responsabilitatea legii și a comandamentului îi incumbă generalului.”

4. Prin influența morală înțeleg ceea ce determină armonia dintre popor și conducătorii lui, făcându-i să-i urmeze în viață și în moarte, fără să se teamă că-și primejduiesc zilele.<sup>2</sup>

**Chang Yu:** „Cu singura condiție ca oamenii să fie tratați cu bunătate, dreptate și echitate și să li se acorde încredere, armata va avea spirit de echipă și toți vor fi fericiți să-și servească șefii. *Cartea Metamorfozelor* spune: «Cu bucuria

<sup>1</sup> Există, în chineză, termeni preciși, care nu se pot distinge bine de cuvântul „atac”. Chang Yu folosește o expresie care literar înseamnă „a pedepsi pe vinovați”. Alte caractere au semnificații precise ca „a ataca pe furios”, „a ataca pe neașteptate”, „a suprima pe rebeli”, „a supune” etc.

<sup>2</sup> Variantă: „Influența morală e ceea ce determină acordul poporului cu superiorii săi...” Ts’ao Ts’ao spune că „pentru a conduce poporul pe calea (sau comportarea) dreaptă trebuie să-l instruiști”.

5. Prin condiții meteorologice înțeleg jocul reciproc al forțelor naturii, efectele frigului iernii și ale căldurii verii, și, de asemenea, conducerea operațiunilor militare în acord cu anotimpurile.<sup>1</sup>

6. Prin teren, înțeleg distanțele, ușurința sau dificultatea de a le străbate, lărgimea sau îngustimea terenului și șansele de viață sau de moarte pe care le oferă.

**Mei Yao Ch'en:** „...Când conduci trupe, este primordial să cunoști dinainte caracteristicile terenului. În funcție de distanțe, se poate pune în aplicare un plan de intervenție indirectă sau de acțiune directă. Cunosând gradul mai mult sau mai puțin mare de ușurință sau de dificultate cu care poate fi parcurs terenul, este posibil să evaluezi dacă este mai avantajos să folosești infanteria sau cavaleria.

<sup>1</sup> Este evident că aici caracterul T'ien, cerul, are în acest verset sensul de „condiții meteorologice“ pe care îl păstrează și astăzi.

Știind unde se îngustează și unde se lărgeste terenul, se va putea calcula mărimea efectivelor ce trebuie angajate. Știind unde trebuie să se dea bătălia, știi în ce moment trebuie să-ți concentrezi sau să-ți dispersezi forțele.“<sup>1</sup>

7. Prin comandament – autoritate înțeleg calitățile de înțelepciune, de dreptate, de omenie, de curaj și de severitate ale generalului.

**Li Ch'uan:** „Aceste cinci calități sunt cele ale generalului. De aceea, în armată este numit «Respectatul».“

**Tu Mu:** „...Dacă comandantul este înzestrat cu înțelepciune, el este în măsură să-și dea seama de schimbarea situației și să acționeze prompt. Dacă este drept, oamenii săi vor ști exact ce recompense și pedepse li se cuvin. Dacă este omenos, el își iubește semenul, îi împărtășește sentimentele și-i prețuiește munca și osteneala. Dacă este curajos, obține victorii sesizând fără ezitare momentul potrivit. Dacă este sever, trupele lui sunt

<sup>1</sup> „Cunoscând terenul vieții și al morții...” este, aici, redat prin „Dacă el știe unde va da bătălia“.

disciplinate, pentru că îi știu de frică și se tem de pedeapsă.”

**Shen Pao Hsu** zise: „Dacă un general nu este curajos, el va fi incapabil să-și învingă ezitățile și să facă proiecte mari.”

8. Prin doctrină înțeleg organizarea, auto-ritatea, promovarea ofițerilor la rangul cuvenit, siguranța căilor de aprovizionare și grija de a face față nevoilor esențiale ale armatei.

9. Nu există general care să nu fi auzit vorbindu-se de aceste cinci puncte. Cei care le stăpânesc înving, cei care nu le stăpânesc sunt învinși.

10. Atunci când elaborezi un plan de război, compară următoarele elemente, apreciindu-le cu cea mai mare minuțiozitate.

11. Dacă îmi spuneți cine e suveranul cu cea mai mare înrâurire morală, comandantul-șef cel mai competent, armata care are de partea sa avantajul condițiilor meteorologice și ale terenului, și în sânul căreia regulamentele sunt cel mai riguros respectate și ordinele cel

mai bine executate, îmi arătați care sunt trupele cele mai puternice.<sup>1</sup>

**Chang Yu:** „Cărute solide, cai rapizi, trupe curajoase, arme ascuțite – așa încât aceste trupe să exulte la duruitul tobei care dă semnalul de atac și care se înfurie când aud sunând retragerea. Cel care se găsește într-o situație ca aceasta este puternic.”

12. *Cine are ofițerii și oamenii cel mai bine pregătiți?*

**Tu Yu:** „...Iată de ce Maestrul Wang spune: «Dacă ofițerii nu sunt supuși unui antrenament sever, ei vor fi neliniștiți și vor ezita pe câmpul de luptă; dacă generalii nu au o experiență temeinică, ei vor ceda când se vor găsi în fața inamicului.»”

13. *Și cine atribuie recompensele și pedepsele cu cel mai mare discernământ?*

**Tu Mu:** *Nu trebuie făcut exces nici într-un sens, nici în celălalt.*

<sup>1</sup> În acest verset și în celelalte două care urmează, sunt citate cele șapte elemente la care se referă versetul 2.

14. Voi fi în măsură să prevăd de partea cui va fi victoria și de partea cui înfrângerea.

15. Dacă este folosit un general care și-a însușit strategia mea, este sigur că va învinge. Trebuie păstrat! Dacă este folosit un general care refuză să dea atenție strategiei mele, este sigur că va fi învins. Trebuie îndepărtat!

16. Ținând seama de avantajele prezentate de planurile mele, generalul trebuie să creeze... condiții care să contribuie la realizarea lor.<sup>1</sup> Prin condiții înțeleg că el trebuie să acționeze cu promptitudine potrivit cu ceea ce este avantajos și astfel să fie stăpân pe situație.

17. Întreaga artă a războiului este bazată pe înșelătorie.

18. De aceea, dacă ești capabil, simulează incapacitatea, dacă ești activ, simulează pasivitatea.

<sup>1</sup> Comentatorii nu sunt de acord cu interpretarea acestui verset.

19. Dacă ești aproape, fă să se creadă că ești departe, și dacă ești departe, fă să se creadă că ești aproape.

20. Momește inamicul pentru a-l prinde în capcană; simulează dezordinea și lovește.

**Tu Mu:** „Generalul Li Mu din statul Chao lăsa turme de vite cu paznicii lor; când cei din Hsiung Nu înaintară puțin, el simulă retragerea, lăsând în urma lui mai multe mii de oameni, ca și cum i-ar fi abandonat. Când hanul fu informat despre aceasta, încântat, el înaintă în fruntea unui detașament puternic. Li Mu așeză grosul trupelor sale în formație de luptă pe aripile dreaptă și stângă, declanșă un atac neașteptat, îi zdrobi pe huni și masacră mai mult de o sută de mii dintre cavaleriștii lor.”<sup>1</sup>

21. Când inamicul se concentrează, pregătește-te să lupți contra lui; acolo unde este puternic, evită-l.

<sup>1</sup> Cei din tribul Hsiung Nu erau nomazi care i-au stingerit pe chinezi timp de secole. Marele Zid a fost construit pentru a proteja China împotriva incursiunilor acestora.

## 22. *Enervează-l și derutează-l pe general.*

**Li Chu'an:** „Dacă generalul este coleric, autoritatea lui poate fi ușor zdruncinată. Caracterul său devine instabil.“

**Chang Yu:** „Dacă generalul armatei inamice este încăpățânat și se înfurie ușor, insultă-l și énervează-l, așa încât să devină furios, să nu mai vadă clar și să atace necugetat, fără niciun plan.“

23. Fără să i se pară că ești în situație de inferioritate, încurajează-l și la înfumurare.

**Tu Mu:** „Spre sfârșitul dinastiei Chi'in, Mo Tun, din tribul Hsiung Nu, s-a instalat la putere pentru prima dată. Cei din tribul Hu din răsărit erau puternici și au trimis soli pentru a parlamenta. Aceștia au spus: «Vrem să cumpărăm calul de o mie de li al lui T'ou Ma.» Mo Tun își consultă consilierii, care au strigat într-un glas: «Calul de o mie de li!! Lucrul cel mai prețios din țară! Să nu li se dea!» Mo Tun răspunse: «Pentru ce să refuzi un cal unui vecin?» Și îi trimise calul.<sup>1</sup>

<sup>1</sup> Mo Tun, sau T'ou Ma, sau T'ouman, a fost primul conducător care a făcut unitatea tribului Hsiung Nu. Calul de o mie de li era un etalon renumit capabil să parcurgă o mie de li (aproximativ trei sute de mile) fără furaje și fără apă. Această denumire

Puțin după aceea, cei din tribul Hu din răsărit trimiseră soli, care au spus: «Vrem pe una din prințesele hanului.» Mo Tun ceru avizul miniștrilor săi. Toți strigară furioși: «Hu din răsărit sunt cincii! Acum am ajuns să ne ceară o prințesă! Vă implorăm să-i atacați!» Mo Tun zise: «Cum am putea refuza o femeie unui vecin?» Și le dădu femeia.

Puțin după aceea, cei din tribul Hu din răsărit au revenit și au spus: «Aveți o mie de li de pământ nefolosit pe care îl vrem noi.» Mo Tun își consultă consilierii. Unii au spus că ar fi rezonabil să se cedeze pământul, alții că nu. Mo Tun se mânie și zise: «Pământul este temelia statului. Cum am putea să-l dăm?» Toți cei care îl sfătuiseră să dea pământul au fost decapitați.

Mo Tun sări atunci în șa, ordonă ca cei ce vor rămâne în urmă să fie decapitați și declanșă un atac prin surprindere contra tribului Hu din răsărit. Aceștia din urmă, care îl disprețuiau, nu făcuseră nicio pregătire. Când îi atacă, îi nimici. Se întoarse apoi spre vest și atacă tribul Yueh Ti. La sud, anexă Lou Fan...

desemnează un cal de o calitate excepțională, rezervat, fără îndoială, pentru reproducere.